

Üniversite Öğrencilerinin Kullandıkları Kararsızlık Stratejilerinin Problem Çözme Becerisi, Cinsiyet, Sınıf Düzeyi ve Fakülte Türüne Göre İncelenmesi

Mehmet E. SARDOĞAN, T. Fikret KARAHAN, & Canani KAYGUSUZ*

Özet – Bu araştırmada, problem çözme becerisi, cinsiyet, sınıf düzeyi ve fakülte değişkenlerinin üniversite öğrencilerinin kullandıkları kararsızlık stratejileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi 2005-2006 öğretim yılında, Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde çeşitli fakültelerde öğrenim gören ve oranlı küme örnekleme yöntemi ile belirlenen 992 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin kullandıkları kararsızlık stratejileri Bacanlı (2000) tarafından geliştirilen “Kararsızlık Ölçeği” ile problem çözme becerileri ise Heppner ve Petersen tarafından 1982 yılında geliştirilen ve Türkiye uyarlaması Taylan (1990) ve Şahin, Şahin ve Heppner tarafından 1993 yılında (Akt: Savaşır ve Şahin, 1997) ayrı ayrı yapılan “Problem Çözme Envanteri” ile ölçülmüştür. Verilerin analizinde ilişkisiz örneklem için iki faktörlü ANOVA testi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular; problem çözme becerisinin, sınıf düzeyinin ve fakülte türünün aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejileri üzerinde anlamlı ortak etkisinin bulunduğunu, cinsiyetin ise aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejileri üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir. Sonuç olarak, araştırmacı ve aceleci kararsızlık stratejilerini daha çok kullanan ve problem çözme beceri düzeyleri düşük olan öğrencilerin bireysel başarı, kişisel ve sosyal uyum açısından psiko-sosyal desteğe daha çok ihtiyaç duydukları ileri sürülebilir.

Anahtar kelimeler: Araştırmacı kararsızlık, aceleci kararsızlık, problem çözme becerisi, üniversite öğrencisi.

Abstract – An Investigation of University Students' Indecisiveness Strategies in Level of the Problem Solving Skill, Gender, Level of Class, and Kind of the Faculty – In this study, differentiation of the indecisiveness strategies of university students was investigated according to the levels of problem solving skills, gender, level of class and kind of the faculty. The sample was consisted of 992 university students who were at the different faculties in 2005-2006 education year with the methods of proportional pile sampling. Indecisiveness levels of students with “Indecisiveness Scale” which was developed by Bacanlı (2000), problem solving skills with “Problem Solving Scale” which was adapted to Turkey Taylan (1990) and Şahin, Şahin, Heppner (1993) (Cited in, Savaşır, Şahin, 1997) were measured. Two-way ANOVA for independent samples technique was used to analyzing data. The results gained from the study indicate that problem solving skill, the level of class and kind of the faculty have significant effect on the strategies of investigator indecisiveness and impatient indecisiveness. However, sex does not have any significant affect on the strategies of investigator indecisiveness and impatient indecisiveness. As a result, it was considered that students who were using investigator and impatient indecisiveness strategies and in low levels of problem solving are in

* Mehmet E. Sardoğan, T. Fikret Karahan ve Canani Kaygusuz; Yrd. Doç. Dr.; Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, Samsun. <sardogan@omu.edu.tr>, <tfikretkarahan@hotmail.com>, <cankaygusuz@yahoo.com>

need of psycho-social support which are in individual success, personal adjustment, and social adjustment.

Key words: Investigator indecisiveness, impatient indecisiveness, problem solving skill, university students.

Giriş

Gelişim dönemleri içinde öğrenilmiş bir davranış olan (Osipov, 1999; Klayman, 1985) karar verme eylemi; karar verilmesi gereken bir durumun farkına varma ve durumu tanımlama, karar verilmesi gereken durum ile ilgili bilgi toplayarak seçenekleri belirleme, seçenekleri araştırma inceleme ve değerlendirme, birey yaşamı açısından en olumlu ve etkili sonuçlar doğuracak olan seçeneği tercih etme ve uygulamaya koyma, sonuçları değerlendirerek gerekirse yeniden seçim yapma ve yapılan seçimle ilgili yakın sosyal çevreden geribildirim alma gibi aşamalardan geçerek sergilenmektedir (Germeijs ve Boeck, 2003; Marco, Hartung, Newman ve Parr, 2003; Gelatt, 1989). Karar verme süreci bir anlamda bireyin iç dünyasında denge sağlama süreci olarak görülebilir. Karar verme durumunda olan birey, hem iç dünyasına yönelik ihtiyaçlarını, hem de çevresel beklentileri karşılamaya ve doyurmaya yönelmektedir. Bunu yapabilmek için de bireyin kişisel ve çevresel kaynaklarını etkili ve olumlu bir şekilde kullanması gerekmektedir (Marco, Hartung, Newman ve Parr, 2003). Bir yaşantı ya da problem karşısında karar verme durumunda olan bireyler; sezgilerine dayanma, karar vermeyi erteleme, kaderci davranma, karar üzerinde aşırı düşünme ve zaman kaybetme, vereceği kararlar ilgili sorumluluk ve risk almaktan kaçınma gibi stratejileri kullanabilmektedirler (Bowman, 1992). Bu aşamada karar verme sürecinde bireysel farklılıklar ve öğrenilmiş beceriler devreye girmekte (Ferrari ve Dovidio, 2001) ve genel olarak aceleci-duygusal ya da bilgiye dayalı-akılcı karar verme şeklinde iki temel strateji ortaya çıkmaktadır (Mann, Harmoni ve Powers, 1989). Bu stratejilerin seçilişinde ve kullanılışında ise temel kişilik özellikleri, eğitim düzeyi, geçmiş yaşantılar ve alışkanlıklar etkili olmaktadır (Zakay, 1990). Bununla ilgili olarak yapılan bir araştırmada mantıklı karar verme stratejisi ile psikopatolojik belirtiler arasında negatif bir ilişki bulunduğu, içtepsel karar verme stratejisi ve kararsızlık ile psikopatolojik belirtiler arasında da pozitif bir ilişki olduğu (Alver, 2003) saptanmıştır.

Yapılan diğer araştırmalarda, karar verme sürecinde aceleci ve duygusal davranan bireylerin etkili ve doğru karar vermede güçlük yaşadıkları (Leong, Leong ve Hoffman, 1987; Blustein ve Phillips, 1990; Kivlighan, 1990) rapor edilmektedir. Aceleci kararsızlık yaşayan bireyler karar verirken; seçenekler hakkında araştırma yapmaktan kaçınmakta, durum üzerinde detaylı düşünmek yerine o anda en çok hoşuna gideni seçerek hemen karar verme yoluna gitmektedir. Başka bir deyişle birey bir an önce karar vererek kurtulma yolunu seçmekte, daha sonra hoşuna gitmediğinde ise hemen verdiği karardan vazgeçmektedir. Bir diğer kararsızlık türü olan araştırıcı kararsızlıkta ise birey; karar verirken bütün seçenekler hakkında bilgi toplamasına rağmen en uygun seçeneğin hangisi olduğuna karar vermekte ve kararı kesinleştirmekte güçlük ve kaygı

yaşamakta, kimi zamanda verdiği karardan kısa sürede vazgeçebilmektedir (Bacanlı, 2000). Yaşam dönemlerine göre ele alındığında; kararsızlık davranışı bazı gelişim dönemlerinde normal olarak kabul edilebilir, örneğin lise öğrencileri meslek seçimi aşamasında kararsızlık yaşayabilirler (Creed, Prideaux ve Patton, 2005) ancak lise öğrencileri, gelişim özelliklerinden dolayı ilköğretim öğrencilerine göre akılcı karar verme stillerini daha çok kullanmaktadırlar (Mann, Harmoni ve Powers, 1989). Bu açıdan değerlendirildiğinde üniversite öğrencilerinin, doğru ve etkili kararlar verebilmek için bilgiyi kullanabilme ve akılcı karar verebilme becerisine yeterli düzeyde sahip olmaları gerektiği ve bireysel farklılıkların da önemli bir değişken olarak etkili olduğu ileri sürülebilir. Kişisel duygusal özelliklerle ilgili olarak üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada kararsızlık davranışının; kendini suçlama eğilimi, ilgi görme ihtiyacı, duyguları anlama ve başarıma ihtiyacı gibi değişkenler tarafından etkilendiği (Kesici, 2002) rapor edilmektedir.

Karar verme becerilerine benzer biçimde problem çözme sürecinde de diğer değişkenlerle birlikte bireysel farklılıklar etkili olmaktadır. Problem çözme becerisi de önemli bir sosyal beceri ve kişilik özelliği olarak tıpkı karar verme becerisi gibi gelişim dönemleri içinde kazanılmakta olup, bireyin sosyal uyumunu ve günlük yaşama yönelik başarısını yakından etkilemektedir (Heppner ve Anderson, 1985; Arenofsky, 2001). Başka bir deyişle problem çözme becerisi, günlük yaşamda karşılaşılan karmaşık problemlerin çözümünde kullanılan becerileri ifade etmekte olup (Zadnik ve Loss, 1995), bireyin geçmiş yaşantılarından şimdiki zamana dek günlük yaşamda karşılaştığı problemlerle başa çıkma amacıyla kullandığı çözüme yönelik eylemlerinin birikiminden ve bu yaşantıları algılama biçiminden oluşmaktadır (Ittenbach ve Harrison, 1990). Problem çözme süreci ise; algılanan ve tanımlanan problem ile ilgili bilgi toplama, problemi çözmeye isteklilik ve problemin çözümüne yönelik engellerin ne olduğunun belirlenmesi gibi davranışların birikiminden oluşmaktadır (Davidson, Deuser ve Sternberg, 1994). Problem çözme sürecinde birey, en akılcı çözüm yolunun ne olduğu ve nasıl davranması gerektiği konusunda karar vermek durumundadır. Bu aşamada yaşanan kararsızlık ise bireyin problem çözme becerilerinin zayıflamasına neden olabilmektedir. Diğer yandan günlük yaşamda karşılaşılan problemlerin etkili biçimde çözüme kavuşturulması, bireyin güçlükler karşısında başetme becerilerini kullanarak direnç kazanmasına ve uyumu dengeli bir biçimde sürdürmesine yardımcı olmaktadır. Bu konuda yapılan iki araştırmadan birinde, dağcılık eğitiminde kaya tırmanış yaşantısının bireylerin problem çözme becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğu (Özen, 2004) saptanmıştır. Diğer bir araştırmada ise problem çözme becerileri zayıf olan erbaş ve erlerde intihar eğiliminin diğerlerine göre daha yüksek olduğu (Türkmen, 2004) rapor edilmektedir. Korkut da (2004), daha etkili bir yaşam için problem çözme ve karar verme becerilerinin yeterli düzeyde olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu açıdan ele alındığında, birey günlük yaşamda karşılaştığı problemleri çözmeye uğraşırken sahip olduğu bilişsel, duyuşsal ve davranışsal kapasitelerini kullanmak zorunda kalmaktadır (Reis ve Heppner, 1993). Böylece birey

günlük yaşamda karşılaştığı basit ya da karmaşık problemlerden, kişisel gelişim açısından önemli yaşantılar olarak yararlanabilme fırsatını bulabilmekte ve becerilerini geliştirebilmektedir. Bireysel başarının ve uyumun bireyin kendine en uygun seçimleri yaparak yeni ve akılcı kararlar verebilmesine ve bu beceriyi gerekli olan her durumda sergileyebilmesine bağlı olduğu ileri sürülebilir. Yeni kararlar alma ve bu kararları başarılı bir şekilde uygulama aşamasında ise bireyin sahip olduğu problem çözme becerileri devreye girmektedir. Problem çözme becerisi üzerine yapılan diğer araştırmalarda; problem çözme becerisinin beceri eğitimi yoluyla geliştirilebileceği (Yıldız, 2003; Çam, 1997) vurgulanmakta ve problem çözme becerisinin sosyal becerinin önemli bir yordayıcısı olduğu (Özlek, 2003) rapor edilmektedir. Benzer biçimde karar verme becerilerinin de beceri eğitimi yoluyla geliştirilebildiği (Ersever, 1996) rapor edilmektedir. Buraya kadar yapılan açıklamaları özetlemek gerekirse sonuç olarak karar verme ve problem çözme becerilerinin gelişmeye açık olduğu, psikolojik sağlığı ve günlük yaşamı yakından etkileyebildiği ileri sürülebilir.

Araştırmanın Amacı ve Problem

Araştırmada; bireylerin kullandıkları kararsızlık stratejilerinin bir kişilik özelliği ve davranış olarak problem çözme becerisi, cinsiyet, sınıf düzeyi ve fakülte türü gibi değişkenler tarafından etkileneceği düşüncesinden hareket edilmiştir. Bu düşünceye ve yukarıda yapılan kuramsal açıklamalara dayalı olarak araştırmada; problem çözme becerileri, cinsiyet, sınıf düzeyi ve fakülte türü değişkenlerinin üniversite öğrencilerinin kullandıkları kararsızlık stratejileri üzerindeki etkisinin incelenmesi ve bu doğrultuda araştırmacılara öneriler getirilmesi amaçlanmıştır.

Alt Problemler

Araştırma probleminin incelenebilmesi için araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Öğrencilerin aceleci kararsızlık alt ölçeği puanları, problem çözme beceri düzeyleri ve cinsiyetin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2- Öğrencilerin araştırıcı kararsızlık alt ölçeği puanları, problem çözme beceri düzeyleri ve cinsiyetin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 3- Öğrencilerin aceleci kararsızlık alt ölçeği puanları, sınıf düzeyinin ve fakülte türünün ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 4- Öğrencilerin araştırıcı kararsızlık alt ölçeği puanları, sınıf düzeyinin ve fakülte türünün ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Evren

Araştırmanın evreni, 2005-2006 öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı fakültelerden; Eğitim, Fen-Edebiyat, Mühendislik, İlahiyat, Ziraat ve Dış Hekimliği fakültelerinde öğrenim gören, 8.347'si kız, 9.126'sı erkek olmak üzere toplam 17.473 öğrenciden oluşmaktadır.

Örnekleme

Araştırmanın örneklemini oranlı küme örnekleme yöntemi (Karasar, 1986) kullanılarak belirlenmiştir. Buna göre 2005-2006 öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı; Eğitim (196 öğrenci; %19,75), Fen-Edebiyat (194 öğrenci; %19,55), Mühendislik (192; %19,35 öğrenci), İlahiyat (194 öğrenci; %19,55), Ziraat (136 öğrenci; %13,70) ve Dış Hekimliği (80 öğrenci; %8,06) fakültelerinde 1, 2, 3, 4üncü sınıflarda öğrenim gören ve uygulama yapılırken sınıflarda bulunan 464'ü kız (%46,77), 528'i erkek (%53,22), toplam 992 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla, “Kararsızlık Ölçeği” ve “Problem Çözme Envanteri” kullanılmıştır.

Kararsızlık Ölçeği

Bacanlı (2000) tarafından geliştirilen ölçek, kararsızlık sorunu olan bireylerin nasıl karar verdiklerini ve kararsızlık düzeylerini ölçmeye yönelik toplam 29 maddeden ve “araştırmacı kararsızlık alt ölçeği” ve “aceleci kararsızlık alt ölçeği” olmak üzere iki alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçek beşli *Likert* tipi bir ölçek olup, maddelere verilebilecek tepkiler; “hiç uygun değil”, “pek uygun değil”, “biraz uygun”, “uygun”, “çok uygun” şeklinde sıralanmıştır. Ölçeğin tamamından alınabilecek puanlar 29-145 arasında, araştırmacı kararsızlık alt ölçeği'nden alınabilecek puanlar 20-100 arasında ve aceleci kararsızlık alt ölçeği'nden alınabilecek puanlar ise 9-45 puan arasında değişmektedir. Alınan yüksek puanlar kararsızlık düzeyinin yüksek olduğunu, düşük puanlar ise karar verme becerilerinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geçerlik çalışmasında, yapı geçerliğini belirleme amacıyla faktör analizi yapılmış ve I. faktörün (araştırmacı kararsızlık) özdeğerinin 8,62 olduğu ve varyansın 29,72'sini açıkladığı; II. faktör'ün (aceleci kararsızlık) özdeğerinin 4,24 olduğu ve varyansın 14,62'sini açıkladığı saptanmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışmasında; araştırmacı kararsızlık alt

ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı 0,93, aceleci kararsızlık alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı ise 0,84 ve ölçeğin tamamının iç tutarlılık katsayısı ise 0,92 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin ve alt ölçeklerin madde toplam korelasyonlarının ise; araştırmacı kararsızlık alt ölçeği için 0,48 ile 0,73 arasında, aceleci kararsızlık alt ölçeği için 0,47 ile 0,61 arasında ve ölçeğin tamamında ise 0,27 ile 0,69 arasında değiştiği saptanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test yöntemiyle güvenilirlik katsayıları araştırmacı kararsızlık alt ölçeği için 0,77, aceleci kararsızlık alt ölçeği için 0,63 ve ölçeğin tamamı için ise 0,75 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tümünden elde edilen puanlarla durumluk kaygı ($r=0,27$; $p<0,01$) ve sürekli kaygı ($r=0,53$; $p<0,01$) ölçeklerinden elde edilen puanlar arasında anlamlı ilişki bulunduğu saptanmıştır. araştırmacı kararsızlık alt ölçeğinden alınan puanlar ile durumluk kaygı ($r=0,28$; $p<0,01$) ve sürekli kaygı ($r=0,57$; $p<0,01$) envanterlerinden alınan puanlar arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu saptanmıştır. aceleci kararsızlık alt ölçeğinden alınan puanlar ile sürekli kaygı envanterinden alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($r=0,16$; $p<0,05$) ancak durumluk kaygı envanteri'nden alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır ($r=0,10$).

Problem Çözme Envanteri

Heppner ve Peterson tarafından 1982 yılında (akt. Savaşır ve Şahin, 1997) geliştirilmiş olup, 1-6 arasında puanlanan ve 35 maddeden oluşan *Likert* tipi bir ölçektir. Maddelere verilebilecek tepkiler; “her zaman böyle davranırım”, “çoğunlukla böyle davranırım”, “sık sık böyle davranırım”, “arada sırada böyle davranırım”, “ender olarak böyle davranırım” ve “hiçbir zaman böyle davranmam” şeklinde sıralanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 32-192 arasında değişmekte olup, 32-80 arası puanlar yüksek düzeyde problem çözme becerisini, 81-192 arası puanlar ise düşük düzeyde problem çözme becerisini ifade etmektedir. Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında ölçeğin tümü için elde edilen *Cronbach α* iç tutarlılık katsayısı 0,90, alt ölçekler için elde edilen katsayılar ise 0,72 ile 0,85 arasında değişmektedir. Ölçeğin madde-toplam puan korelasyonlarının ranjı ise 0,25 ile 0,71 arasında değişmektedir. Ölçeğin alt ölçeklerinin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları $r=0,83$ ile $r=0,89$ arasında değişmektedir. Ölçeğin geçerlik çalışmasında toplam puanın ve üç alt ölçekten elde edilen puanların, öğrencilerin problem çözme becerilerinin düzeyiyle korelasyonları sırasıyla -0,46, -0,44, -0,29 ve -0,43 olarak hesaplanmıştır. Yapı geçerliği çalışmasında ise problem çözme yeteneğine güven ($\alpha=0,85$), yaklaşma kaçınma ($\alpha=0,84$) ve kişisel kontrol ($\alpha=0,72$) olmak üzere üç faktörden oluştuğu saptanmıştır. Bu üç faktör arasındaki korelasyon katsayıları ise 0,38 ile 0,49 arasında hesaplanmıştır (akt. Savaşır ve Şahin, 1997).

Ölçeğin Türkiye uyarlaması ilk kez Taylan (1990) tarafından yapılmıştır. Taylan'ın yaptığı geçerlik çalışmasında problem çözme envanteri puanları ile kendini kabul envanteri puanları arasındaki korelasyon 0,44, sürekli kaygı envanteri puanları arasındaki korelasyon ise 0.51 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında; İngilizce ve Türkçe uygulamaları arasındaki güvenilirlik katsayıları toplam puan için 0,86, problem çözme güveni için 0,86, yaklaşma-kaçınma tarzı için 0,64 ve kişisel kontrol için 0,73 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin toplam puanı ile alt ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları problem çözme güveni için 0,82, yaklaşma-kaçınma tarzı için 0,81 ve kişisel kontrol için 0,58 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar test yöntemiyle kararlılık katsayıları; problem çözme güveni için 0,84, yaklaşma-kaçınma tarzı için 0,47 ve kişisel kontrol için 0,48 ve ölçeğin toplamı için 0,66 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin Türkiye uyarlaması ile ilgili ikinci çalışma ise Şahin, Şahin ve Heppner tarafından 1993 yılında (akt. Savaşır ve Şahin, 1997) yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında, toplam 244 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada *Cronbach α* güvenilirlik katsayısı 0,88 olarak hesaplanmıştır. Yarıya bölme güvenilirlik çalışmasında ise tek ve çift sayılı maddeler ayrılarak, yarıya bölme tekniği ile elde edilen güvenilirlik katsayısı $r=0,81$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışmasında; ölçüt bağımlı geçerlik yöntemi kullanılmış ve ölçeğin toplam puanı ile Beck Depresyon Envanteri toplam puanları arasındaki korelasyon -0,33 ve STAI-T toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı ise -0,45 olarak hesaplanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda ise ölçeğin; “aceleci yaklaşım” ($\alpha=0,78$), “düşünen yaklaşım” ($\alpha=0,76$), “kaçınan yaklaşım” ($\alpha=0,74$), “değerlendirici yaklaşım” ($\alpha=0,69$), “kendine güvenli yaklaşım” ($\alpha=0,64$) ve “planlı yaklaşım” ($\alpha=0,59$) olmak üzere altı faktör bulunmuştur (akt. Savaşır ve Şahin, 1997). Bu çalışmada Şahin, Şahin ve Heppner tarafından yapılan uyarlama çalışması esas alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan Problem Çözme Envanteri ve Kararsızlık Ölçeği'nden elde edilen puanlar istatistiksel analizler yapılmak üzere bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 11.5 paket programı kullanılmış olup, iki faktörlü varyans analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında ise 0,05 anlamlılık düzeyi üst değer olarak alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin araştırıcı kararsızlık ve aceleci kararsızlık alt ölçeklerinden aldıkları puanların; problem çözme beceri düzeyi, cinsiyet, sınıf düzeyi ve fakülte türünün ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Öğrencilerin Aceleci Kararsızlık Alt Ölçeği Puanları Üzerinde, Problem Çözme Beceri Düzeyi ve Cinsiyetin Ortak Etkisine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin problem çözme beceri düzeyine ve cinsiyete göre aceleci kararsızlık alt ölçeği puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 1’de verilmiştir. Aceleci kararsızlık alt ölçeği puanlarının, problem çözme beceri düzeyi ve cinsiyetin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test edebilme amacıyla veriler üzerinde iki faktörlü ANOVA testi uygulanmış ve (desene ait kenar ve gözenek ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin) sonuç Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1 ve Tablo 2’de yer alan veriler incelendiğinde; erkek öğrencilerin aceleci kararsızlık alt ölçeği puan ortalamasının $\bar{X}=25,96$ ve kız öğrencilerin aceleci kararsızlık alt ölçeği puan ortalamasının ise $\bar{X}=24,29$ olduğu gözlenmektedir. Bu iki grubun aceleci kararsızlık alt ölçeği puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($F=2,93$; $p>0,05$). Elde edilen bu bulgu, cinsiyetin aceleci kararsızlık stratejisi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir. Öğrencilerin aceleci kararsızlık alt ölçeği puanlarının, problem çözme beceri düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F=516,06$; $p<0,001$). Problem çözme beceri düzeyleri yüksek olan öğrencilerin aceleci kararsızlık alt ölçeği puan ortalamaları ($\bar{X}=19,79$), problem çözme beceri düzeyleri düşük olan öğrencilerin aceleci kararsızlık alt ölçeği puan ortalamalarına ($\bar{X}=29,28$) göre daha düşüktür. Başka bir deyişle problem çözme beceri düzeyi düşük olan öğrenciler, aceleci kararsızlık stratejisini daha çok kullanmaktadır. Elde edilen bu bulgu, aceleci kararsızlık stratejisinin kullanılışı üzerinde problem çözme beceri düzeyinin önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Cinsiyetin ve problem çözme becerisinin, aceleci kararsızlık stratejisinin kullanılışı üzerindeki ortak etkisinin ise anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F=0,846$; $p>0,05$).

Öğrencilerin Araştırmacı Kararsızlık Alt Ölçeği Puanları Üzerinde, Problem Çözme Beceri Düzeyi ve Cinsiyetin Ortak Etkisine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin problem çözme beceri düzeyine ve cinsiyete göre araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 3’te verilmiştir. Araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puanlarının, problem çözme beceri düzeyi ve cinsiyetin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test edebilme amacıyla veriler üzerinde iki faktörlü ANOVA testi uygulanmış ve sonuç (desene ait kenar ve gözenek ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin) Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 3 ve Tablo 4’te yer alan veriler incelendiğinde; erkek öğrencilerin araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puan ortalamasının $\bar{X}=42,36$ ve kız öğrencilerin araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puan ortalamasının ise $\bar{X}=41,33$ olduğu gözlenmektedir. Bu iki grubun araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($F=2,049$; $p>0,05$). Elde edilen bu bulgu, cinsiyetin araştırmacı kararsızlık

Tablo 1: *Problem Çözme Beceri Düzeyi ve Cinsiyete Göre Aceleci Kararsızlık Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler*

<i>Cinsiyet</i>	<i>Problem çözme beceri düzeyi</i>	<i>n</i>	<i>ss</i>	<i>Aceleci kararsızlık alt ölçeği (\bar{X})</i>
Erkek	<i>Yüksek</i>	202	7,50	20,37
	<i>Düşük</i>	326	5,71	29,42
	<i>Toplam</i>	528	7,81	25,96
Kız	<i>Yüksek</i>	227	7,25	19,27
	<i>Düşük</i>	237	5,50	29,09
	<i>Toplam</i>	464	8,07	24,29
Toplam	<i>Yüksek</i>	429	7,38	19,79
	<i>Düşük</i>	563	5,62	29,28
	<i>Toplam</i>	992	7,97	25,18

Tablo 2: *Problem Çözme Beceri Düzeyi ve Cinsiyete Göre Aceleci Kararsızlık Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin İki Faktörlü ANOVA Sonuçları*

<i>Varyansın kaynağı</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Cinsiyet	121,686	1	121,686	2,93	0,087
Problem çözme	21.405,860	1	21.405,860	516,06	0,000
Cinsiyet*Problem çözme	35,111	1	35,111	0,846	0,358
Hata	40.981,170	988	41,479		
Toplam	692.108,000	992			

stratejisi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir. Öğrencilerin araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puanlarının, problem çözme beceri düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F=639,64$; $p<0,001$). Problem çözme beceri düzeyleri yüksek olan öğrencilerin araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puan ortalamaları ($\bar{X}=29,22$), problem çözme beceri düzeyleri düşük olan öğrencilerin araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puan ortalamalarına ($\bar{X}=51,52$) göre daha düşüktür. Başka bir deyişle problem çözme beceri düzeyi düşük olan öğrenciler, araştırmacı kararsızlık stratejisini daha çok kullanmaktadır. Elde edilen bu bulgu, araştırmacı kararsızlık stratejisinin kullanılışı üzerinde problem çözme beceri düzeyinin önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Cinsiyetin ve problem çözme becerisinin, araştırmacı kararsızlık stratejisinin kullanılışı üzerindeki ortak etkisinin ise anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F=0,637$; $p>0,05$).

Tablo 3: *Problem Çözme Beceri Düzeyi ve Cinsiyete Göre Araştırmacı Kararsızlık Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler*

Cinsiyet	Problem çözme beceri düzeyi	n	ss	Araştırmacı kararsızlık alt ölçeği (\bar{X})
Erkek	Yüksek	202	6,53	28,93
	Düşük	326	17,35	50,69
	Toplam	528	17,72	42,36
Kız	Yüksek	227	6,89	29,49
	Düşük	237	17,24	52,67
	Toplam	464	17,58	41,33
Toplam	Yüksek	429	6,72	29,22
	Düşük	563	17,32	51,52
	Toplam	992	17,65	41,88

Tablo 4: *Problem Çözme Beceri Düzeyi ve Cinsiyete Göre Araştırmacı Kararsızlık Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin İki Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Cinsiyet	388,696	1	388,696	2,049	0,153
Problem çözme	121.334,616	1	121334,616	639,647	0,000
Cinsiyet*Problem çözme	120,818	1	120,818	0,637	0,425
Hata	187.413,807	988	189,690		
Toplam	2.049.089,000	992			

Öğrencilerin Aceleci Kararsızlık Alt Ölçeği Puanları Üzerinde, Sınıf Düzeyinin ve Fakülte Türünün Ortak Etkisine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sınıf düzeyine ve fakülte türüne göre aceleci kararsızlık alt ölçeği puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 5’te verilmiştir. aceleci kararsızlık alt ölçeği puanlarının, sınıf düzeyi ve fakülte türünün ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test edebilme amacıyla veriler üzerinde iki faktörlü ANOVA testi uygulanmış ve (desene ait kenar ve gözenek ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin) sonuç Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 5 ve Tablo 6’da yer alan veriler incelendiğinde; araştırma kapsamına alınan fakültelerin 1, 2, 3 ve 4üncü sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin aceleci kararsızlık

Tablo 5: Sınıf Düzeyi ve Fakülte Türüne Göre Aceleci Kararsızlık Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Sınıf	Fakülte	n	ss	Aceleci Kararsızlık Alt Ölçeği (\bar{X})
1.sınıf	Ziraat	22	9,31	26,36
	Eğitim	52	7,37	27,03
	Mühendislik	12	5,05	30,50
	İlahiyat	66	8,07	26,15
	Diş Hekimliği	18	7,63	26,00
	Fen-Edebiyat	36	8,07	23,55
	Toplam	206	7,93	26,18
2.sınıf	Ziraat	48	6,54	27,08
	Eğitim	64	6,75	26,20
	Mühendislik	40	6,87	28,50
	İlahiyat	10	5,44	28,40
	Diş Hekimliği	16	5,96	32,93
	Fen-Edebiyat	92	8,59	21,50
	Toplam	270	7,99	25,57
3. sınıf	Ziraat	28	7,15	26,64
	Eğitim	54	7,69	24,83
	Mühendislik	106	6,64	27,80
	İlahiyat	90	7,14	20,12
	Diş Hekimliği	12	6,83	17,00
	Fen-Edebiyat	62	7,49	23,53
	Toplam	352	7,80	24,17
4. sınıf	Ziraat	38	8,81	25,34
	Eğitim	26	7,18	25,50
	Mühendislik	34	7,10	28,94
	İlahiyat	28	7,06	19,10
	Diş Hekimliği	34	7,83	26,55
	Fen-Edebiyat	4	4,96	31,00
	Toplam	164	8,21	25,43
Toplam	Ziraat	136	7,77	26,38
	Eğitim	196	7,24	25,95
	Mühendislik	192	6,68	28,31
	İlahiyat	194	8,03	22,45
	Diş Hekimliği	80	8,57	26,27
	Fen-Edebiyat	194	8,20	22,72
	Toplam	992	7,97	25,18

alt ölçeği puan ortalamalarının 1inci sınıf \bar{X} =26,18; 2inci sınıf \bar{X} =25,57; 3üncü sınıf \bar{X} =24,17; 4üncü sınıf \bar{X} =25,43 olduğu gözlenmektedir. Bu grupların aceleci kararsızlık alt ölçeği puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır

Tablo 6: Sınıf Düzeyi ve Fakülte Türüne Göre Aceleci Kararsızlık Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin İki Faktörlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sınıf	1.755,917	3	585,306	10,575	0,000
Fakülte	1.673,165	5	334,633	6,046	0,000
Sınıf*Fakülte	3.429,848	15	228,657	4,131	0,000
Hata	53.575,600	968	55,347		
Toplam	692.108,000	992			

($F=10,57$; $p<0,001$). Elde edilen bu bulgu, sınıf düzeyinin aceleci kararsızlık stratejisi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle 1inci sınıflarda öğrenim gören öğrenciler, aceleci kararsızlık stratejisini 2, 3 ve 4üncü sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha çok kullanmaktadırlar. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin fakülte türüne göre aceleci kararsızlık Alt ölçeği puan ortalamalarının Ziraat Fakültesi $\bar{X}=26,38$; Eğitim Fakültesi $\bar{X}=25,95$; Mühendislik Fakültesi $\bar{X}=28,31$; İlahiyat Fakültesi $\bar{X}=22,45$; Diş Hekimliği Fakültesi $\bar{X}=26,27$; Fen Edebiyat Fakültesi $\bar{X}=22,72$ olduğu gözlenmektedir. Fakülte türüne göre öğrencilerin Aceleci Kararsızlık Alt Ölçeği puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($F=6,04$; $p<0,001$). Elde edilen bu bulgu, öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte türünün aceleci kararsızlık stratejisi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle; Mühendislik Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler aceleci kararsızlık stratejisini diğer öğrencilere göre daha çok kullanmaktadırlar. İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler ise aceleci kararsızlık stratejisini diğer öğrencilere göre daha az kullanmaktadırlar. Sınıf düzeyinin ve fakülte türünün, aceleci kararsızlık stratejisinin kullanılışı üzerindeki ortak etkisinin ise anlamlı olduğu bulunmuştur ($F=4,13$; $p<0,001$). Başka bir deyişle sınıf düzeyine ve fakülte türüne göre öğrencilerin aceleci kararsızlık stratejisini kullanışları farklılaşmaktadır.

Öğrencilerin Araştırmacı Kararsızlık Alt Ölçeği Puanları Üzerinde, Sınıf Düzeyinin ve Fakülte Türünün Ortak Etkisine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sınıf düzeyine ve fakülte türüne göre araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 7'de verilmiştir. Araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puanlarının, sınıf düzeyi ve fakülte türünün ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test edebilme amacıyla veriler üzerinde iki faktörlü ANOVA testi uygulanmış ve sonuç Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 7: Sınıf Düzeyi ve Fakülte Türüne Göre Araştırmacı Kararsızlık Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Sınıf	Fakülte	n	ss	Araştırmacı kararsızlık alt ölçeği (\bar{X})
1inci sınıf	Ziraat	22	17,06	42,27
	Eğitim	52	16,56	47,44
	Mühendislik	12	19,26	49,50
	İlahiyat	66	16,05	37,93
	Diş hekimliği	18	16,25	47,77
	Fen-edebiyat	36	15,60	41,77
	Toplam	206	16,76	43,00
2inci sınıf	Ziraat	48	18,01	48,27
	Eğitim	64	17,65	40,51
	Mühendislik	40	18,43	42,90
	İlahiyat	10	14,82	42,80
	Diş hekimliği	16	14,32	67,12
	Fen-edebiyat	92	17,53	40,27
	Toplam	270	18,56	43,82
3üncü sınıf	Ziraat	28	14,51	44,35
	Eğitim	54	18,73	47,44
	Mühendislik	106	17,07	40,59
	İlahiyat	90	11,52	31,32
	Diş hekimliği	12	14,97	35,00
	Fen-edebiyat	62	17,56	42,46
	Toplam	352	16,79	39,71
4üncü sınıf	Ziraat	38	16,52	39,63
	Eğitim	26	16,57	39,15
	Mühendislik	34	18,59	43,20
	İlahiyat	28	9,29	29,89
	Diş hekimliği	34	20,40	51,23
	Fen-edebiyat	4	8,04	76,00
	Toplam	164	18,65	41,92
Toplam	Ziraat	136	16,95	44,08
	Eğitim	196	17,79	44,23
	Mühendislik	192	17,77	42,09
	İlahiyat	194	13,61	33,95
	Diş hekimliği	80	19,86	51,20
	Fen-edebiyat	194	17,69	41,98
	Toplam	992	17,65	41,88

Tablo 7 ve Tablo 8’de yer alan veriler incelendiğinde; araştırma kapsamına alınan fakültelerin 1, 2, 3 ve 4üncü sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puan ortalamalarının 1inci sınıf $\bar{X}=43,00$; 2inci sınıf $\bar{X}=43,82$;

Tablo 8: Sınıf Düzeyi ve Fakülte Türüne Göre Araştırmacı Kararsızlık Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin İki Faktörlü ANOVA Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Sınıf	4.934,485	3	1.644,828	5,947	0,001
Fakülte	11.850,546	5	2.370,109	8,569	0,000
Sınıf*Fakülte	18.702,734	15	1.246,849	4,508	0,000
Hata	267.748,893	968	276,600		
Toplam	2.049.089,000	992			

3üncü sınıf $\bar{X}=39,71$; 4üncü sınıf $\bar{X}=41,92$ olduğu gözlenmektedir. Bu grupların araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($F=5,94$; $p<0,001$). Elde edilen bu bulgu, sınıf düzeyinin araştırmacı kararsızlık stratejisi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle 1inci ve 2inci sınıflarda öğrenim gören öğrenciler, araştırmacı kararsızlık stratejisini 3üncü ve 4üncü sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha çok kullanmaktadırlar. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin fakülte türüne göre araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puan ortalamalarının Ziraat Fakültesi $\bar{X}=44,08$; Eğitim Fakültesi $\bar{X}=44,23$; Mühendislik Fakültesi $\bar{X}=42,08$; İlahiyat Fakültesi $\bar{X}=33,95$; Dış Hekimliği Fakültesi $\bar{X}=51,20$; Fen Edebiyat Fakültesi $\bar{X}=41,98$ olduğu gözlenmektedir. Fakülte türüne göre öğrencilerin araştırmacı kararsızlık alt ölçeği puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($F=8,56$; $p<0,001$). Elde edilen bu bulgu, öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte türünün araştırmacı kararsızlık stratejisi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle; Dış Hekimliği Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler araştırmacı kararsızlık stratejisini diğer öğrencilere göre daha çok kullanmaktadırlar. İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler ise araştırmacı kararsızlık stratejisini diğer öğrencilere göre daha az kullanmaktadırlar. Sınıf düzeyinin ve fakülte türünün, araştırmacı kararsızlık stratejisinin kullanılışı üzerindeki ortak etkisinin ise anlamlı olduğu bulunmuştur ($F=4,50$; $p<0,001$). Başka bir deyişle sınıf düzeyine ve fakülte türüne göre öğrencilerin araştırmacı kararsızlık stratejisini kullanışları farklılaşmaktadır.

Tartışma ve Yorum

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin kullandıkları aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejileri üzerinde problem çözme becerisi, cinsiyet, sınıf düzeyi ve fakülte türü değişkenlerinin etkisi incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular; problem çözme becerisinin, sınıf düzeyinin ve fakülte türünün aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejileri üzerinde anlamlı ortak etkisinin bulunduğunu, cinsiyetin ise aceleci ve

araştırmacı kararsızlık stratejileri üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir.

Araştırmada problem çözme beceri düzeyi düşük olan öğrencilerin, araştırmacı ve aceleci kararsızlık stratejilerini diğer öğrencilere göre daha çok kullandıkları saptanmıştır. Başka bir deyişle üniversite öğrencilerinde problem çözme beceri düzeyi düştükçe kararsızlık stratejilerinin kullanılışı artmaktadır. Bu durumun; günlük yaşamda problemler karşısında çözüm üzerine odaklanan bireyin karar verme aşamasında iken, seçenekler hakkında araştırma yapmaktan ve durum üzerinde akılcı bir şekilde düşünmekten kaçınarak, bir an önce karar vererek kurtulma yolunu seçmesinden kaynaklandığı ileri sürülebilir. Ya da bireyin, bütün seçenekler hakkında yeterince bilgi toplamasına rağmen en uygun seçeneğin hangisi olduğuna karar vermekte ve kararı kesinleştirmekte güçlük çekmesinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Örnekleme yer alan öğrencilerin %56'sının (n=563) problem çözme beceri düzeyinin düşük olduğu ve aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejilerini daha çok kullandıkları gözlenmektedir. Araştırmada ayrıca örnekleme yer alan öğrencilerin %43'ünün (n=429) problem çözme beceri düzeyinin ise yüksek olduğu ve kararsızlık stratejilerini daha az kullandıkları saptanmıştır. Bu konuda yapılan araştırmalar problem çözme beceri düzeyi yüksek olan bireylerin sabır, bağımsızlık, merak gibi olumlu kişilik özelliklerine sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca benlik saygısı, yetkinlik algısı, yaratıcılık ve karar verme beceri düzeylerinin de diğer bireylere göre daha yüksek olduğu (Arenofsky, 2001) rapor edilmektedir. Problem çözme beceri düzeyi yüksek olan bireyler, kişilerarası ilişkilerde ve akademik yaşantılarda diğer bireylere göre daha başarılı olmaktadır (Chang, 1998). Bu bireylerde kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin (Saygılı, 2000) ve benlik saygısı düzeylerinin diğer bireylere göre daha yüksek olduğu (Ünüvar, 2003) rapor edilmektedir. Burada verilen araştırma bulgularına göre değerlendirildiğinde örnekleme yer alan; kararsızlık stratejilerini daha çok kullanan ve problem çözme beceri düzeyleri düşük olan öğrencilerin benlik saygısı, yetkinlik algısı, kişilerarası ilişkiler ve akademik yaşantılar açısından da dezavantajlı durumda oldukları ileri sürülebilir. Temel problem çözme becerilerinin çocukluk döneminde ailede kazanılmaya başlandığı dikkate alındığında, bu bireylerin aile özellikleri açısından da incelenmesi düşünülebilir. Patolojik ya da patojenik aile yapısının problem çözme becerilerinin kazanılması açısından risk oluşturduğu ve kararsızlık stratejilerinin günlük yaşamda daha çok kullanılması için uygun zemin hazırladığı ileri sürülebilir. Bu konuda yapılan bir araştırmada problem çözme becerilerinin, anne-babası boşanmış olan çocuklarda diğer çocuklara göre daha zayıf olduğu (Sandler, Tein, Mehta, Wolchik ve Ayers, 2000) rapor edilmektedir. Bu durum, özellikle yetişkin yaşamda problem çözme becerileri zayıf olan ve kararsızlık stratejilerini yoğun olarak kullanan bireylerin günlük yaşam sorunları karşısında daha güçsüz duruma düşmelerine ve yoğun güvensizlik duyguları yaşamalarına neden olabilir.

Diğer yandan kararsızlık, yaşam doyumu ve genel mutluluk algısı açısından da risk faktörü olarak görülebilir. Kararsızlık üzerine yapılan araştırmalarda da kararsızlık

sorunu olan bireylerin; özgüven ve özsaygı düzeylerinin düşük, kaygı düzeylerinin ise yüksek olduğunu, diğer yandan çekingen ve dıştan denetimli kişilik özelliklerine sahip oldukları ve kişilerarası ilişkilerde daha çok uyum sorunu yaşadıkları (Ferrari ve Dovidio, 2001; Lucas ve Epperson, 1988) rapor edilmektedir. Burada verilen bulgulara göre değerlendirildiğinde araştırmacı ve aceleci kararsızlık stratejilerini kullanan bireylerin; özsaygı, özgüven, çekingenlik, yaratıcılık, yetkinlik algısı, denetim odağı, kişisel ve sosyal uyum gibi psikolojik sağlığı yakından etkileyen değişkenler açısından daha olumsuz durumda oldukları ve bu değişkenlere bağlı olarak problem çözme becerilerinin zayıf olduğu ileri sürülebilir. Bireysel başarıyla birlikte günlük yaşamın uyum içinde sürmesinin de etkili ve akılcı karar verme becerilerine dayalı olduğu düşünüldüğünde, kararsızlık stratejilerini yoğun olarak kullanan bireylerin psikolojik yardıma daha çok ihtiyaç duydukları belirtilebilir.

Araştırmada elde edilen bulgular; erkek ve kız öğrencilerin aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejisini benzer düzeyde kullandıklarını göstermektedir. Bu bulguya göre erkek ve kız öğrenciler herhangi bir olay ya da durum karşısında karar verirken problemi tanımlama, problemin çözümüyle ilgili bilgi toplayarak seçenekleri belirleme, seçenekleri araştırma inceleme ve değerlendirme, kendi yaşamı açısından en olumlu ve etkili sonuçlar doğuracak olan seçeneği tercih etme ve uygulamaya koyma, sonuçları değerlendirerek gerekirse yeniden seçim yapma ve yapılan seçimle ilgili yakın sosyal çevreden geribildirim alma gibi becerileri benzer düzeyde sergilemektedirler. Başka bir deyişle erkek ve kız öğrenciler karar verirken; seçenekler hakkında araştırma yapmaktan kaçınmakta, durum üzerinde detaylı düşünmek yerine bir an önce karar vererek kurtulma yolunu seçmekte, daha sonra hoşuna gitmediğinde ise hemen verdiği karardan vazgeçmektedir. Diğer yandan bu durum erkek ve kız öğrencilerin geçmiş aile ve eğitim yaşantılarında, aceleci karar veren yetişkin figürlerini daha çok model almalarından da kaynaklanabilir. Bu konuda yapılan araştırmalar incelendiğinde elde edilen bulguların bu araştırmanın bulgularını desteklemediği gözlenmektedir. Örneğin Kesici (2002) üniversiteye devam eden kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre mantıklı karar verme stratejisini daha çok kullandıklarını saptamıştır. Bu konuda O'Hare ve Beutell (1987), erkek üniversite öğrencilerinin karar verme sürecinde kendilerini daha güçlü hissettiklerini, bayanların ise karar verme sürecinde daha çok sosyal desteğe yöneldiklerini saptamıştır. Bu araştırmanın bulgularına göre değerlendirildiğinde, erkek öğrencilerin kendilerini güçlü hissetmeleri, karar verme sürecinde aceleci stratejiyi daha çok kullanmaları sonucunu doğurabilir. Bayanların karar vermede sosyal desteğe yönelmeleri ise aceleci stratejinin kullanılma olasılığını zayıflatabilir. Kız ve erkek öğrencilerin aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejisinin kullanımı açısından benzerlik taşınmaları; her iki cinsiyetin de üniversite düzeyinde mesleki eğitim almalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Çünkü bilimsel eğitim sürecinde bireyler olay ya da durumlar karşısında araştırma yapma, bilgi toplama, sebep-sonuç ilişkisi kurma ve analitik düşünme gibi becerileri kazanmak durumundadırlar. Bu tür akademik becerilerin, kızlarda ve erkeklerde araştırmacı ve aceleci kararsızlık düzeylerinin birbirine

benzemesinde etkili olduğu ileri sürülebilir. Araştırmacı kararsızlıkta birey karar verirken; bütün seçenekler hakkında yeterli düzeyde bilgi toplamasına rağmen, en uygun seçeneğin hangisi olduğuna karar vermekte ve kararı kesinleştirmekte güçlük ve kaygı yaşamakta, kimi zamanda verdiği karardan vazgeçmektedir.

Araştırmada; sınıf düzeyinin ve fakülte türünün, aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejisinin kullanılışı üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olduğu saptanmıştır. Başka bir deyişle sınıf düzeyine ve fakülte türüne göre öğrencilerin aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejilerini kullanışları farklılaşmaktadır. Birinci ve 2inci sınıflarda öğrenim gören öğrenciler aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejilerini, 3üncü ve 4üncü sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha çok kullanmaktadırlar. Bu durum, üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin birinci ya da ikinci sınıfta üniversite yaşamına uyum sorunu yaşamalarından kaynaklanabilir. Öğrencilerin üniversite ortamına ve üniversitenin bulunduğu kente alışmakta güçlük yaşaması, kendilerini güçsüz, çaresiz ya da yetersiz hissetmelerine ve kararsızlık stratejilerini daha yoğun kullanmalarına neden olabilir. Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin uyum sorunları; akademik, sosyal, duygusal, kişisel ve karşı cinsle ilişkiler gibi alanlarda yaşanabilmektedir (Baker, McNeil ve Siryk, 1985; Baker ve Siryk, 1989; Gerdes ve Mallinckrodt, 1994). Bu açıdan ele alındığında, öğrencilerin bu yeni yaşam alanında birçok konuda yeni kararlar vermesi ve uygulaması gerekmektedir. Örneğin; barınma, ders çalışma ve diğer akademik yaşantılar, zaman yönetimi, arkadaş seçimi, ekonomik giderleri ile aylık geliri arasında denge kurma gibi. Ayrıca üniversiteye özellikle farklı bir şehirde başlayan öğrencilerde, ailenin ve arkadaş çevresinin yakın sosyal desteği zayıflayabilmektedir. Bu konuyla ilgili olarak Berry, Kim, Minde ve Mok (1987), yeni ve farklı bir sosyal çevrede yaşamayı öğrenirken bireylerin stres altında kalarak bocaladıklarını ve kişisel-duygusal uyumda güçlük yaşadıklarını belirtmektedir. Üniversiteye özellikle farklı bir kentte başlayan öğrencilerin, kısa bir geçiş süreci içinde kendi yaşam sorumluluklarını üstlenmeleri gerekmektedir. Bu süreç içinde aceleci ve araştırmacı kararsızlığın da bu alanlarda daha çok yoğunlaşabileceği düşünülebilir. Çünkü uyum sorunları yaşayan öğrenciler, yoğun olarak ne yapacağını bilememe gibi bir problem ile yüksek kaygı içinde baş etmek zorunda kalabilmektedirler.

Bulgular, öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte türünün aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejisi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle; Dış Hekimliği Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler araştırmacı kararsızlık stratejisini, Mühendislik Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler de aceleci kararsızlık stratejisini diğer öğrencilere göre daha çok kullanmaktadırlar. İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler ise araştırmacı ve aceleci kararsızlık stratejilerini diğer öğrencilere göre daha az kullanmaktadırlar. Bu durum İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin din eğitimi almalarından kaynaklanabilir. Başka bir deyişle tanrı merkezli dünya görüşü ve kaderci anlayış, öğrencilerin karar verme becerileri üzerinde rol oynamış olabilir. Diğer yandan bu öğrencilere, önceki gelişim dönemlerinde karar verme

becerilerinin geliştirilmesi doğrultusunda ebeveyn ve öğretmenler tarafından yeterli destek sağlanmış olabilir. Dış Hekimliği ve Mühendislik Fakültesi öğrencileri ise gelişim dönemleri içinde ebeveyn ve öğretmenleri tarafından, karar verme becerileri açısından yeterince desteklenmemiş olabilir. Araştırmada elde edilen bu sonucun değerlendirilebilmesi için yeni araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuç olarak, problem çözme becerileri düşük olan ve bununla birlikte araştırmacı ve aceleci kararsızlık stratejilerini daha çok kullanan öğrencilerin; bireysel başarı ve uyum açısından daha çok psikolojik yardıma ihtiyaç duydukları ileri sürülebilir. Elde edilen bu sonuç doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

Araştırmacı ve aceleci kararsızlık stratejilerini yoğun olarak kullanan öğrencilere yönelik olarak, karar verme becerileri eğitimi programları uygulamaya koyulabilir; problem çözme beceri düzeyi düşük olan öğrencilere yönelik olarak, problem çözme beceri eğitimi programları uygulamaya koyulabilir; aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejileri ile ailesel değişkenler ve akademik başarı arasındaki ilişkiler araştırılabilir.

Kaynakça

- Alver, B. (2003). *Çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların empatik becerileri, karar stratejileri ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Arenofsky, J. (2001). Developing your problem-solving skills. *Career World*, 29(4), 18-21.
- Bacanlı, F. (2000). Kararsızlık ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(14), 7-16.
- Baker, R.W., McNeil, O., ve Sıryk, B. (1985), Expectations and reality in freshman adjustment to college. *Journal of Counseling Psychology*, 32, 94-103.
- Baker, R.W., Sıryk, B. (1989). *SACQ student adaptation to college questionnaire manual*. Los Angeles, CA: Western Psychological Services.
- Berry, J.W., Kim, U., Minde, T., ve Mok, D. (1987), comparative studies of acculturative stress. *International Migration Review*, 21, 491-511.
- Blustein, D.L. ve Phillips, S.D. (1990). Relation between ego identity statuses and decision making styles. *Journal of Counseling Psychology*, 37, 160-168.
- Bowman, S.Y. (1992). Decision making styles of a medical center's management group: A case study. *Hospital Topics*, 70(3), 25-30.
- Chang, E.C. (1998). Hope, problem-solving ability, and coping in a college student population: Some implications for theory and practice. *Journal of Clinical Psychology*, 54(7), 953-962.
- Creed, P., Prideaux, L., ve Patton, W. (2005). Antecedents and consequences of career decisional states in adolescence. *Journal of Vocational Behavior*, 67, 397-412.
- Çam, S. (1997). *İletişim becerileri eğitimi programının öğretmen adaylarının ego durumlarına ve problem çözme becerisi algılarına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Davidson, J.E., Deuser, R., ve Sternberg, R.J. (1994). The role of metacognition in problem solving. In Metcalfe, J. & Shimamura, A.P. (Eds.), *Metacognition: Knowing about knowing* (pp. 207-226). Cambridge, MA: MIT Press.
- Ersever, Ö.H. (1996). *Karar verme becerileri kazandırma programının ve etkileşim grubu deneyiminin, üniversite öğrencilerinin karar verme stilleri üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ferrari, J.R. ve Dovidio, J.F. (2001). Behavioral information search by indecisives. *Personality and Individual Differences*, 30, 1113-1123.
- Gelatt, H.B. (1989). Positive uncertainty: A new decision-making framework for counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 36, 252-256.
- Gerdes, H., Mallinckrodt, B. (1994), Emotional, social and academic adjustment of college students: A longitudinal study of retention. *Journal of Counseling and Development*, 72, 281-286.
- Germeijs, V. ve Boeck, P. (2003). Career indecision: Three factors from decision theory. *Journal of Vocational Behavior*, 62, 11-25.
- Heppner, P.P. ve Anderson, W.P. (1985). The relationship between problem solving self-appraisal and psychological adjustment. *Cognitive Therapy and Research*, 4, 415-427.
- Ittenbach, R.F. ve Harrison, P.L. (1990). Predicting ego-strength from problem-solving ability of college student. *Measurement & Evaluation in Counseling & Development*, 23(3), 128-137.
- Karasar, N. (1986). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Bilim Kitap Kirtasiye Ltd. Şti.
- Kesici, Ş. (2002). *Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerinin psikolojik ihtiyaç örüntüleri ve özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kivlighan, D.M. (1990). Career group therapy. *The Counseling Psychologist*, 18, 64-79.
- Klayman, J. (1985). Children's decision strategies and their adaptation to task characteristics. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 35, 179-201.
- Korkut, F. (2004). *Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Leong, S.L., Leong, F.T.L., ve Hoffman, M.A. (1987). Counseling expectations of rational, intuitive, and dependent decision makers. *Journal of Counseling Psychology*, 34(3), 261-265.
- Lucas, M. ve Epperson, D. (1988). Personality types in vocationally undecided students. *Journal of College Student Development*, 29, 460-466.
- Mann, L., Harmony, R. ve Powers, P. (1989). Adolescent decision-making: The development of competence. *Journal of Adolescence*, 12, 265-278.
- Marco, C.D., Hartung, P.J., Newman, I., ve Parr, P. (2003). Validity of the decisional process inventory. *Journal of Vocational Behavior*, 63, 1-19.
- O'Hare, M. M. ve Beutell, N. J. (1987). Sex differences in coping with career decision making. *Journal of Vocational Behavior*, 31, 174-181.
- Osipov, S.H. (1999). Assessing career indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 55, 147-154.
- Özen, G. (2004). *Dağcılık eğitiminin problem çözme becerisi üzerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Özlek, S. (2003). *Lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerini yordayan bazı değişkenler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Reis, S.D. ve Heppner, P.P. (1993). Examination of coping resources and family adaptation in mothers and daughters of incestuous versus nonclinical families. *Journal of Counseling Psychology*, 40(1), 100-108.
- Sandler, I N., Tein, J., Mehta, P., Wolchik, S., ve Ayers, T. (2000). Coping efficacy and psychological problems of children of divorce. *Child Development*, 71(4), 1099-1118.
- Savaşır, I., ve Şahin, N.H. (1997). *Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Saygılı, H. (2000). *Problem çözme becerisi ile sosyal ve kişisel uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Taylan, S. (1990). *Heppner'in problem çözme envanteri'nin uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türkmen, M. (2004). *Erbaş ve erlerde intihar olasılığı ile ruhsal durum, sosyal destek ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünüvar, A. (2003). *Çok yönlü algılanan sosyal desteğin 15-18 yaş arası lise öğrencilerinin problem çözme becerisine ve benlik saygısına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yıldız, S. A. (2003). *Ebeveynin problem çözme becerisini geliştirmeye yönelik deneysel bir çalışma*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zadnik, M.G. ve Loss, R.D. (1995). Developing numerical problem-solving skills through estimations of quantities in familiar contexts. *Australian Science Teachers Journal*, 41(1), 15-19.
- Zakay, D. (1990). The role of personal tendencies in the selection of decision-making strategies. *Psychological Record*, 40(2), 1-6.